

Vakıfların ve emekli sandıklarının emeklilik taahhütleri ile birikimlerinin BES'e devri

Levent Atakan

4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun, 6327 Sayılı Kanun'un 30. maddesiyle değiştirilen geçici 1. maddesi uyarınca 31.12.2015 tarihine kadar dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketlerinin emeklilik taahhütlerinin ve bu taahhütlere ilişkin birikimlerinin Bireysel Emeklilik Sistemine (BES) devri mümkündür.

Devrin, devreden ve katılımcılar açısından vergisel sonuçlarına girmeden önce, konuya ilişkin olarak bazı sayısal bilgilere yer vermekte ve aynı zamanda vakıfların SGK'ya devri ile başlayıp BES'e devri ile bir arada devam eden sürecin hikâyesini hatırlamakta fayda görüyoruz.

En az 360 bin kişiyi etkileyebilecek bir düzenleme

27.09.2013 tarihi itibarıyla BES'teki toplam kişi sayısı 3.872.064 olup, katılımcıların fon tutarı ise 24.267,1 milyon TL'dir. (*)

Ne yazık ki dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketlerinin BES'e devredilebilecekleri tutara ilişkin olarak yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak Bank-Sen tarafından Kasım/2012'de yayınlanmış "Banka Sandıkları Raporu"nda faal durumda olan sandık sayısının 18'i ve bu sandıklara üye olan kişi sayısının da 360 bini aştığı ifade edilmektedir. 360 bin kişi sadece banka sandıklarında kayıtlı kişiler olup, Türkiye'deki büyük kurumsal şirketlerle emeklilik vakıflarının bulunduğu aynı zamanda Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası birçok şirketin BES'e devredilebilecek emeklilik planlarının bulunduğu bilinmektedir.

Bu hali ile dikkate alındığında devrin BES'e katabileceği fon büyüklüğü ve ilgilendirdiği çalışan sayısı azımsanamayacak sayıda olduğu görülmektedir.

Tamamlanamayan devir

Banka sandıklarının SGK'ya devrine ilişkin 1976 ve 2005 yılında yapılan düzenlemeler Anayasa'nın 2'nci maddesinde yer alan sosyal hukuk devleti ilkesine aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

2008 yılında Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 20'nci maddesine ilişkin olarak yeniden düzenlemeye gidilmiş, SGK'ya devrin 3 yıl içinde yapılması öngörülmüştür. 2011 yılı içinde yapılması öngörülen devre ilişkin olarak aynı zamanda Bakanlar Kuruluna bu süreyi iki yıl uzatma yetkisi verilmiştir. Bakanlar Kurulu bu yetkisini kullanmış (2013) ek olarak Kanun ile yapılan düzenleme ile devir tarihi 2015 yılına ertelenmiştir.

İşte bu noktada bireysel emeklilik sistemi devreye girmektedir. Bireysel Emeklilik Kanunu'nda 2007 yılında yapılan değişiklik ile bu vakıfların birikim ve taahhütlerinin 5 yıl içinde BES'e aktarımına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemenin süresi 2013 yılı içinde dolacağından, 6327 Sayılı Kanun ile bu süre 31.12.2015 tarihine uzatılmış ve devre ilişkin ek vergi istisnaları getirilmiştir. Bu yolla 2015 sonuna ertelenen SGK devrine bir alternatif yaratılmıştır.

BES'e devirdeki vergisel avantajlar

Yeni BES düzenlemeleri ile yetkili organlarınca karar alınması kaydıyla, üyelerine veya çalışanlarına emekliliğe yönelik taahhütte bulunan dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketleri nezdinde 16.04.2012 tarihi itibarıyla mevcut bulunan emeklilik taahhüt planları kapsamındaki yurt içi ya da yurt dışındaki birikimler ve taahhütlere ilişkin tutarların (plan esaslarına göre aktarım tarihine kadar mutata yapılan ödemeler nedeniyle oluşanlar dahil), 31.12.2015 tarihine kadar kısmen veya tamamen bireysel emeklilik sistemine aktarılacakları hüküm altına alınmıştır.

Devre ilişkin olarak var olan ve 6327 Sayılı Kanun ile gelen vergi avantajları;

- Bireysel emeklilik sistemine aktarılan tutarların gelir vergisinden istisna olması,
- Bireysel emeklilik sistemine aktarılan tutarların, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerince daha önce gider kaydedilmemişse, aktarıldığı yılın ticari kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabilmesi,

- Aktarımın yapılması amacıyla gerçekleştirilen taşınmaz veya iştirak hissesi satışından doğacak kazancın (aktarılan kısma isabet eden tutarının) kurumlar vergisinden istisna olması,
- Bu kapsamdaki işlemlerin her türlü harçtan, düzenlenen kâğıtların damga vergisinden, lehe alınan paraların banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisna olması, (İstisna aktarılan tutarla sınırlı olarak uygulanacaktır.)
- Kısmen veya tamamen bireysel emeklilik sistemine aktarılması amacıyla taşınmaz ve iştirak hisselerinin (müzayede mahallinde satışı dahil) devir ve tesliminin 31.12.2015 tarihine kadar uygulanmak üzere katma değer vergisinden istisna olması, (istisna aktarılan tutarla orantılı olarak uygulanır)

şeklinde özetlenebilir.

Devre ilişkin olarak tanımlanan vergi avantajları dikkate alındığında, devredecek olan taraf açısından oluşabilecek vergilerin dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda Kanun koyucunun devir işleminin vergilendirilmemesi kapsamında bir irade beyanında bulunduğu ve öngörülebilecek vergilere ilişkin istisnalar getirdiği görülmektedir.

Bildiğimiz kadarıyla bir ufak örnek haricinde BES'e devre ilişkin henüz bir işlem gerçekleşmemiştir. BES'e devir işlemlerinin artması durumunda, istisna uygulamasına ilişkin olarak şu an için öngörülemeyen birçok detay ortaya çıkabilecektir. Beklentimiz Vergi İdaresinin yukarıda ifade ettiğimiz irade beyanını, uygulamada karşılaşılabilecek sorunlarda da istisnaların uygulanması şeklinde korumasıdır.

Peki ya katılımcılar

Doğal olarak devir işleminin devreden ve devir alan dışında bir de devredilen bacağı vardır. 6327 Sayılı Kanun ile katılımcılara ilişkin olarak düzenlemelere de gidilmiştir.

Devir kapsamında emeklilik sözleşmesi akdetmiş olan katılımcılardan, aktarıma ilişkin olarak giriş aidatı dahil herhangi bir kesinti yapılmaması katılımcılar açısından devir işlemini kolaylaştırıcı düzenlemelerden biridir.

Ek olarak aktarım yapan üyelerin sistemde kazanacakları süreye ve üyelerden sosyal güvenlik sistemi ve tabii olduğu vakıf senedi kapsamında emeklilik hakkı kazanmış olanların aktarım sonrası sistemde emeklilik hakkı kazanacağı yaşa ilişkin esas ve usullerin Hazine Müsteşarlığınca belirleneceğine ilişkin düzenleme önceden kazanılmış hakların korunması açısından önemli bir düzenlemedir.

Hatırlanacağı üzere bu yetki eski düzenlemede de vardı ve Müsteşarlık 2008 yılında "Kazanılmış Süre Hesabı", "Bireysel Aktarım" ve "Grup Halinde Aktarım" gibi çeşitli konuları içeren Yönetmeliği yayınlayarak bu konuda düzenlemeye gitmişti.

Katılımcılar açısından en önemli düzenlemeler ise aktarım sonrasında katılımcıların vergilendirmesine ilişkin düzenlemelerdir.

Geçtiğimiz yıllarda yapılan düzenlemeler ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin 2'nci fıkrasının 16 numaralı bendi ve aynı Kanun'un 94'üncü maddesi kapsamında BES'ten yapılan ödemelerin sadece irat kısmının vergilendirildiği ve anapara tutarlarının stopaj kapsamı dışında bırakıldığı vergilendirme sistemine geçildiği görülmektedir.

Katılımcıların vergilendirmesi konusunda son olarak 18 Nisan 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6456 Sayılı Kanun'un 35. maddesi ile yeni bir düzenleme yapılmıştır. Bu hüküm uyarınca, Müsteşarlıkça uygun görülen programlı geri ödeme tutarları hariç, aktarım tarihinden itibaren üç yıl içinde katılımcı tarafından malûliyet ve ölüm haricindeki bir nedenle, aktarılan birikimlerin bir kısmının veya tamamının alınarak sistemden çıkılması durumunda, aktarım nedeniyle istisnadan yararlanan tutar üzerinden yüzde 3,75 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması gerektiği hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer verdiğimiz tüm vergi istisnalarının amacı bireysel emeklilik sisteminin desteklenmesi ve tasarrufların artırılması olduğundan bu düzenle anlaşılabilir bir düzenlemedir.

Aynı zamanda Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 27 Kasım 2013 tarihinde yayınlanan 92 numaralı Gelir Vergisi Sirküleri'nde dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu (VASA) veya sair ticaret şirketleri tarafından bireysel emeklilik sistemine yapılan aktarımlarda gelir vergisi istisnası uygulaması hakkında açıklamalara gidilmiştir. Bu yolla bir çok soru işaretine net cevaplar verilmiş olmaktadır.

Kısaca;

- 29 Haziran 2012 tarihinden 31 Aralık 2015 tarihine kadar yapılan aktarımlar için; 18 Nisan 2013 ve sonrasında aktarım tarihinden itibaren üç yıl içinde birikimlerin bir kısmının veya tamamının alınarak bireysel emeklilik sisteminden çıkılması durumunda aktarım nedeniyle istisna edilen getiri tutarlarının tamamı üzerinden, çıkış aşamasında ilgili emeklilik şirketi tarafından % 3,75 oranında tevkifat yapılacaktır.
- Katılımcı tarafından malûiyet ve ölüm nedeniyle sistemden çıkılması veya aktarım tarihinden itibaren bireysel emeklilik sisteminde üç yıl kaldıktan sonra sistemden çıkılması durumunda, aktarım nedeniyle istisna edilen getiri tutarları üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.
- 29 Haziran 2012 tarihinden 31 Aralık 2015 tarihine kadar yapılan aktarımlar için, aktarım tarihinden itibaren üç yıl içinde sistemden çıkılması durumunda, yapılan aktarım sonrasında bireysel emeklilik sisteminde elde edilen irat tutarları üzerinden % 15 oranında tevkifat yapılacaktır.
- Aktarım tarihinden itibaren üç yıldan fazla bir süre sistemde kaldıktan sonra çıkılması durumunda ise madde kapsamında yapılan aktarım sonrasında sadece bireysel emeklilik sisteminde elde edilen irat tutarı üzerinden tevkifat yapılacaktır. Tevkifatın oranı ise sistemde kalış süresine bağlı olarak (VASA'larda veya sair ticaret şirketlerinde geçen süreler de dahil) belirlenecektir.

(*) EGM internet sitesinden alınmıştır.

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş. ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.